

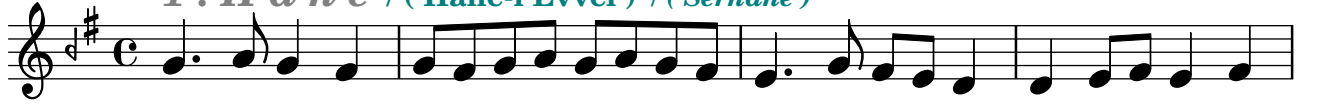
Rast Peşrev

Ney

Neyzen **Yusuf Paşa**

Usûlü : **Devr-i Kebir** [28 / 4]

1 . H a n e / (**Hane-i Evvel**) / (**Serhane**)

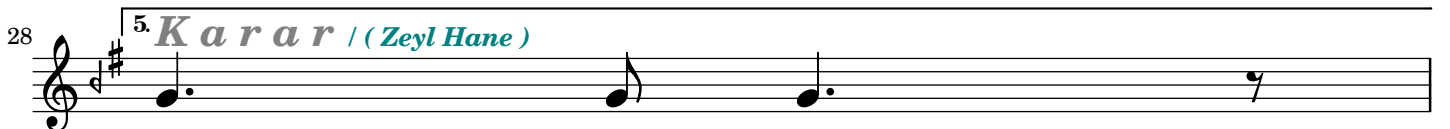
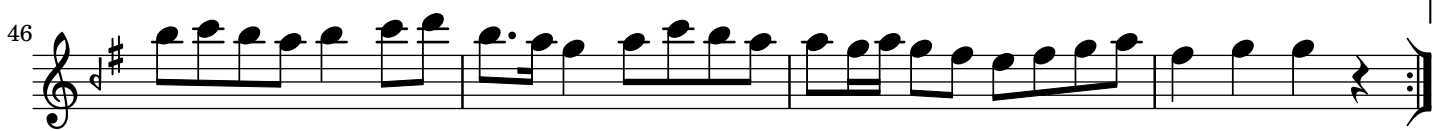
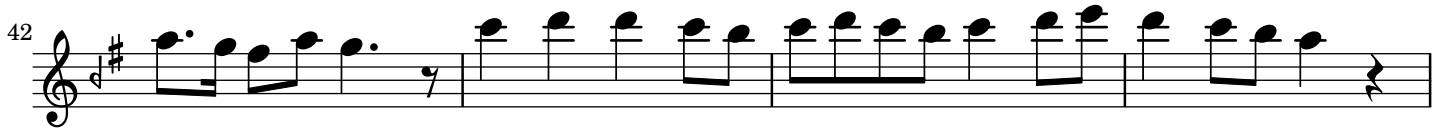

T e s l i m / (**Mülazime**)

2 . H a n e / (**Hane-i Sani**)

Neyzen

Yusuf Paşa

[1821 - 1884]

İstanbul'da Beşiktaş Mevlevî Hanesi'nde doğmuştur. Bu dergâhın şeyhi olan neyzen Şeyh Said Dede'nin oğludur. Neyzen Salih Dede'nin yeğeni olan Yusuf Paşa, herkesin Mevlevî tarikatına bağlı olduğu bir aile içinde ve Beşiktaş Mevlevî hanesi'nde yetişmiştir. Ney sazını babası Şeyh Said Dede'den öğrendi. 20 yaşından evvel Beşiktaş Mevlevî hanesine neyzen başı, aynı zamanda çile çıkarıp (Dede) olmuştur. 19 yaşında Mızıkay-ı Hümayun 'a girmiş olan Yusuf Paşa, buradan yetiştiği için dergâha şeyh olamamıştır. Abdülmecid'e (1839-1861) mabeyinci ve muhâsib olmuştur. Abdülaziz, (1861-1876) ney hocası olan Yusuf Bey'in rütbesini miralaylıktan Mirlivalığa (Paşalığa) yükseltti. Hemedan Sabık Şehbenderi Nail Bey, el yazması notlarında şöyle yazıyor: 12.10.1864'de ise Abdülaziz'e mâbeyinci oldu. 1862 yılında padişahın Mısır eyaletini teftiş seyahatinde mâbeyinci olarak heyette bulunduğunu söylenilir. Sonraları Ferik (Orgeneral) olan Yusuf Paşa, Abdülaziz'den başka Üsküdar Mevlevî hanesi neyzenbaşısı Osman Dede'nin ve Şeyh Hüseyin Fahrettin Dede'nin de ney hocalığını yapmıştır. Şişman, yakışıklı bir kişi olan Yusuf Paşa, içkiye fazla düşkünlüğü sebebiyle en verimli çağlarında hayata gözlerini yummuştur. Bahariye Mevlevî hanesi türbesine gömülmüştür. Yusuf Paşa'nın kızından olan torunu Kemani Reşat Erer (1899-17.12.1940) dir. XIX. yüzyıl Türk musikisi saz eserleri bestekârları arasında en önde gelen isimlerdendir. Son derece zevkli, parlak ve duygusallığı ağır basan peşrev ve saz semâileri için tek kelime ile mükemmel diyebiliriz.(84) Neyzen Yusuf Paşa'nın doğum ve ölüm tarihleri hakkında değişik kaynaklarda çeşitli tarihler vardır. Bunları kaydetmek ve en doğrusunu araştırmacıların bulmasına yardımcı olmak istedim. İbnülemin Mahmud Kemal İnâl-Hoş Sadâ, sh.285:1820-1884 Sadun Aksüt:500 Yıllık Türk Musiki Antolojisi, sh.30,1820-1885 Yılmaz Öztuna: Türk Musikisi Ansiklopedisi, C.II.2.ci kısım, sh.294:1821-1884 Vural Sözer: Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi, sh.456:1820-1885 ESERLERİ: Hicaz Peşrevi-Devr-i Kebir, Hicaz Saz Semâisi, Hicaz Hümayun Peşrevi-Devr-i Kebir, Hicaz Hümayun Saz Semâisi, Hüzzam Peşrevi-Devr-i Kebir, Hüzzam Saz Semâisi (Son hanesi tek parçalıdır), Acembuselik Peşrevi-Devr-i Kebir, Acembuselik Saz Semâisi, Neveser Peşrevi-Hafif, Neveser Saz Semâisi, Dügâh Peşrevi -Devr-i Kebir, Dügâh Saz Semâisi, Sababuselik Peşrevi-Devr-i Kebir, Sababuselik Saz Semâisi, Rast Peşrevi-Devr-i Kebir, Rast Saz Semâisi, Segâh Peşrevi-Devr-i Kebir, Segâh Saz Semâisi, Nihavend Saz Semâisi, Not: Türk Musikisi Ansiklopedisi, C.II.2. ci kısım sh. 395 de Yılmaz Öztuna, Müstear Peşrevi-Nühüft Peşrevi-ayrıca: Bayatî-Hüseyinî-Irak makamlarında da saz semâileri bulunduğunu kaydetmiştir. Ancak, peşrevleri bulmak mümkün olmadı. Bunun yanı sıra sadece Hüseyinî saz semâisini bulabildik. Diğer eserler hakkında bir bilgi sahibi olamadık.

ŞARKILAR: Ferahfeza-Yürük Semâi: Sâye-i lûtfun ile şâhenşehâ(2 küt'a-methiye) Acemaşiran-Düyek: Kârın şive oldu yeter Karcıgar-Aksak: Eyle şevk-engiz-i hasret, sine-i süzânımı... Şevkefza -Düyek: Eyledin ağyârı mahrem gonca-fem(2 küt'a) Nihavend-Aksak: Yâr geldi, neş'em erdi kemâle Nihavend-Aksak: Kerem eyle dil-i zâra

Şarkılar hakkında önemli not: Neyzen Yusuf Paşa adına gösterilen: Üç küçük Uşşak, iki adet Hicaz ve bir adet Rast şarkının gerçek sahibini araştırdık. Ancak Yusuf Paşa adına herhangi bir yerde rastlamadık. Değerli müzisyen ve büyük bir nota koleksiyonuna sahip Cüneyd Orhon da bu konuda incelemelerde bulundu. Ancak bu şarkıların Yusuf Paşa'ya aidiyetine dair herhangi bir kanıt bulunmadığını beyan etti.

Bu şarkılar şunlardır: Uşşak-Aksak: Feryadın çıkar eflâke Uşşak-Aksak: Yürek oldu gamınla pare pare Uşşak-Sengin Semâi: Yaş yerine kan döküyor gözlerim Hicaz-Devr-i Hindi: Yad edip geçem demi âh ağlarım Hicaz-Düyek: Şimi bir mâh-ı cihân-tâb gelip Rast-Aksak: Dilimde yâd iken verd-i cemâlin

Devr-i Kebir Usûlü

"Büyük devir/usul" anlamına gelen bu tabir 28 zamanlı bir büyük usulün adıdır. Bir yürük semâi, iki sofan ve yine bir yürük semâi, iki sofanın bir araya gelmesinden meydana gelmiş olup (6+4+4+6+4+4=28) 28/8'lik birinci ve 28/4'lük ikinci mertebeleri kullanılmıştır. Bunlardan yaygın şekilde kullanılan ikinci mertebeye karşılık bilhassa Mevlevî âyinlerinin üçüncü selâmlarının ölçüldüğü birinci mertebeye bunun dışında çok az rastlanır.

XV. yüzyıldan bu yana pek çok eserin ölçüldüğü devr-i kebir usulünün ikinci mertebesi, zaman içinde ilk şeklindeki bazı vuruşlarının velvelelendirilmesi (küçük vuruş parçalarına ayrılması) suretiyle velvelelendirilmiş şekli icra edilmektedir. Bu değişiklik sebebiyle usulün yapısı 6+4+4+6+4+4 yerine 6+4+6+4+4+4 tarzına dönüşmüş kabul edilebilir. Usul mertebelerinin şematik olarak gösterildiği aşağıdaki şekilde usulün eski yapısı çizimin altında belirtilmiştir.

Ahenkli ritmik bir yapıya sahip olan bu usul, özellikle peşrevler başta olmak üzere kâr, beste, Mevlevî âyinlerinin üçüncü selâmları, tevşih ve bazı ilâhilerde kullanılmıştır. Ancak usulün bestelerde kullanılışı ayrı özellik gösterir. Devr-i kebir usulüyle daha çok "ikinci beste"ler ölçülmüştür. Bunlarda bir mısra iki usulden meydana gelir; mısraı takip eden terennüm kısmı da bir veya iki usulden teşekkül eder. İki usulden oluşan terennümlerin birinci usulünde ikâi (ritmik/usulî) terennüm, ikincisinde mısraın sonundan alınmış bir bölüm yer alır. Terennümün bir usul tuttuğu bestelerde ise sadece lafzî terennüm bulunur. Buna göre devr-i kebir usulüyle ölçülmüş bestelerde her hâne bir usullü terennümde üç usul, iki usullü terennümde de dört usulden meydana gelir.

Muzaaf Devr-i Kebir. Eski nazariyat kitaplarında devr-i kebir usulü 14 zamanlı olarak gösterilmiş ve 14/2 ile 14/4'lük iki mertebesinin olduğu belirtilmiştir. Bunlardan 14/2'lik mertebenin günümüzdeki 28/4'lüğe, 14/4'lük mertebenin de 28/8'lik mertebeye karşılık olduğu görülmektedir.

Devr-i Kebir Darb Usûlü

- 1 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 2 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 3 . Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 4 . Darb : (Düm) / [1 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 5 . Darb : (Tek) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 6 . Darb : (Te) / [1/2 Zamanlı ve Zayıf]
- 7 . Darb : (Ke) / [1/2 Zamanlı ve Zayıf]
- 8 . Darb : (Düm) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 9 . Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 10 . Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 11 . Darb : (Te-Ek) / [2 Zamanlı ve Zayıf]
- 12 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 13 . Darb : (Dü-Üm) / [2 Zamanlı ve Kuvvetli]
- 14 . Darb : (Ta-Aa) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 15 . Darb : (He-Ek) / [2 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 16 . Darb : (Te) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 17 . Darb : (Ke) / [1 Zamanlı ve Zayıf]
- 18 . Darb : (Te) / [1 Zamanlı ve Yarı Kuvvetli]
- 19 . Darb : (Ke) / [1 Zamanlı ve Zayıf]

Kaynak :

1) ' Türk Musikisinde Usuller ve Kudüm ', M. Hurşit UNGAY

2) ' Türk Musikisi Nazariyatı ve Usülleri-Kudüm Velveleleri ' İsmail Hakkı ÖZKAN [1941- 2010]